

کتابخانه‌های دانشگاهی از مهمترین ارکان محیط علمی و دانشگاهی به شمار می‌روند. هدف‌ها و رسالت آنها در راستای تحقق هدف‌ها و رسالت دانشگاه‌ها است. فلسفه وجودی کتابخانه‌های دانشگاهی ارائه خدمت به اعضای هیأت علمی و دانشجویان در انجام فعالیتهای آموزشی و پژوهشی آنان است. این جمله که **«کتابخانه قلب دانشگاه است»** به درستی بیانگر جایگاه مهم آن در تغذیه پیکره دانشگاه، به ویژه بخش اصلی آن یعنی اعضای هیأت علمی و پژوهشگران می‌باشد. فعالیتهای کتابخانه‌های دانشگاهی، به طور معمول، در بخش‌های گوناگون از جمله مجموعه‌سازی، سازماندهی، خدمات و مدیریت انجام می‌گیرد.

هدف نهایی هر کتابخانه‌ای ارائه خدمات مناسب، در زمان مناسب و مبتنی بر نیاز افراد است. کلیه برنامه‌ها، فعالیتها، بودجه و تخصص‌ها در خدمت این هدف می‌باشد. این خدمات باید برای تمام استفاده‌کنندگان بالقوه و بالفعل در همه دانشکده‌ها و واحدها فراهم باشد. از این رو، باید انواع منابع موجود در سطح دانشگاه، شامل اسناد، استانداردها، گزارشهای پژوهشی، کتابها، مجله‌ها و نیز منابع الکترونیکی سازماندهی شده، محل نگهداری، نظم آنها در قفسه، چگونگی دسترسی و استفاده از آنها مشخص باشد.

وجود یک کتابخانه مرکزی مجهز و قوی برای هماهنگی‌ها و سیاستگزاری‌های کتابخانه‌ای، و ارائه فعالیت‌های کتابخانه‌ای به صورت متمرکز بسیار ضروری و معقول است. در سال ۱۳۹۱ با ساخت ساختمانی مناسب در دانشگاه برای کتابخانه مرکزی و فراهم شدن شرایط لازم برای تجمیع کتابخانه‌های دانشگاه، این امر در دستور کار قرار گرفت. قبل از تجمیع کتابخانه‌ها، در دانشگاه فردوسی مشهد تنها خدمات سازماندهی و نمایه‌سازی منابع و خریدهای ارزی در ارتباط با پایگاه‌های اطلاعاتی و اشتراک مجله‌های لاتین به صورت متمرکز صورت می‌گرفت. با طرح تجمیع کتابخانه‌ها انتظار می‌رود با تمرکز کلیه فعالیتها علاوه بر صرفه‌جویی هزینه و نیروی انسانی کیفیت فعالیتهای کتابخانه‌ای نیز افزایش یابد. در این شماره نشریه با بیان تجربیات کارشناسان مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی در راه تحقق این برنامه مهم امید می‌رود گوشه‌ای از این فعالیت بزرگ قابل ارائه باشد.

دکتر زهره عباسی، معاون مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره سی و ششم، بهار ۹۲

ویژه‌نامه تجمیع کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی مشهد

- ❖ صاحب‌امتیاز مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی
- ❖ مدیر مسئول دکتر سید هادی ابراهیمی
- ❖ سردبیر دکتر زهره عباسی
- ❖ صفحه‌آرا اعظم عبادی

📖 در این شماره می‌خوانید:

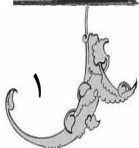
- 📖 گام‌های برداشته شده در راستای امکان‌سنجی تجمیع کتابخانه‌های دانشگاه
- 📖 نحوه انتقال منابع
- 📖 برخی از مزایای منابع در کتابخانه مرکزی دانشگاه
- 📖 تجمیع کتابخانه‌های دانشگاه و چالش‌های فنی
- 📖 روند اجرای طرح تجمیع نشریات فارسی و لاتین

همکاران این شماره:

دکتر زهره عباسی، منصور میرزایی،
فاطمه هراتیان، علیرضا سعادت علیجانی، زهرا مجدی،
الهه پازوکی، رقیه دهستانی

شماره ۳۶، بهار ۹۲

ISSN: ۷۹۸۹ - ۱۶۸۴

گام‌های برداشته شده در راستای

امکان‌سنجی تجمیع

کتابخانه‌های دانشگاه

د: دستورالعمل‌های مناسب جهت چگونگی انتقال
تدوین و جلسات توجیهی برای نحوه آماده‌سازی و
ارسال با کارشناسان کتابخانه‌ها برگزار شد.

ه: با توجه به این که برخی کتابخانه‌ها سیستم
حفاظتی نداشته و یا سیستمی متفاوت از مرکز
اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی را مورد استفاده
قرار می‌دادند، در جهت یکدستی سیستم حفاظتی
دانشکده‌های اقتصاد، منابع طبیعی، مهندسی،
تربیت بدنی، معماری و پژوهشکده‌ها اقدامات لازم
صورت گرفت.

و: در رابطه با بررسی دقیق مجموعه‌های موجود
در تابستان ۱۳۹۰ در برنامه قفسه‌خوانی موجودی
کلیه کتابخانه‌های دانشگاه کنترل شد.

علاوه بر گزارشهای مبسوطی که کارشناسان
مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی از طریق
سیستم کتابخانه و بررسی اسناد موجود انجام
دادند، جدول‌هایی طراحی شد و به کلیه کتابخانه‌ها
ارسال شد و از مسئولین و کارشناسان کتابخانه‌ها
درخواست شد که اطلاعات درخواست شده به مرکز
اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی ارسال شود. بر
اساس اطلاعات گردآوری شده و فضای موجود در
ساختمان جدید و فضای استاندارد مورد نیاز برای
ارائه خدمات مناسب و تصمیمات هیات رئیسه
دانشگاه قرار شد که برخی منابع از جمله
پایان‌نامه‌ها، نشریات، لوح‌های فشرده و نسخه‌های
خطی از کلیه کتابخانه‌ها و در رابطه با کتاب‌ها به جز
مخازن دانشکده‌های الهیات، ادبیات و علوم تربیتی
سایر مخازن کتاب نیز منتقل شود.

قبل از پایان یافتن عملیات ساختمان، بررسی‌های
مختلفی در راستای امکان‌سنجی و چگونگی اجرای
فرآیند تجمیع صورت گرفت که گزارش‌های مربوط
به هر مرحله به طور مفصل به اطلاع معاونت
پژوهشی رسید. در ادامه به برخی از این فعالیت‌ها
اشاره می‌شود:

در راستای انتقال منابع: کلیه منابع دانشگاه
مورد ارزیابی کمی و کیفی قرار گرفت در همین
رابطه:

الف: فضاهای مربوط به هر بخش در ساختمان
جدید با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی مورد
مقایسه قرار گرفت.

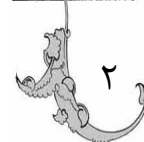
ب: عناوین موجود از نظر همپوشانی و
نسخه‌های تکراری و میزان امانت در واحدهای
مختلف با یکدیگر مقایسه شد.

ج: نشریات دانشگاه از نظر موجودی و
همپوشانی مورد بررسی قرار گرفت.

شماره ۳۶، بهار ۹۲

دکتر زهره عباسی، معاون مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی

نحوه انتقال منابع

سایر فعالیتها از جمله چیدمان و مرتب سازی منابع مربوط به هر بخش توسط نیروهای خدمات کتابداران مربوطه انجام گرفت.

در ارتباط با انتقال تجهیزات کتابخانه: علاوه بر تهیه تجهیزات بر اساس قرارداد مناقصه که شامل قفسه های بخشهای مخزن، نسخ خطی و مرجع و

قفسه های ریلی بخشهای نشریات

و پایان نامه ها

و نیز کانتینرهای

جستجو و امانت

بود. تجهیزات

مورد نیاز دیگر

از واحدها منتقل

شد. علاوه بر آن

برای استفاده

بهبینه از تجهیزات

و صرفه جویی در هزینه های خرید، بیش از ۲۵۰ میز

اداری و مطالعه، قفسه و صندوق های مطالعه

رنگ آمیزی و سپس به ساختمان جدید منتقل شد.

در ارتباط با انتقال منابع ابتدا کلیه منابع مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی بسته بندی و به همراه تجهیزات به ساختمان جدید منتقل شد. سپس جهت آماده سازی و انتقال واحدها نیروی خدماتی تأمین و در اختیار آنان قرار گرفت. فرآیند انتقال حدود ۵ ماه طول کشید. در طول این ۵ ماه تلاش

مستمر کلیه

همکاران مرکز

اطلاع رسانی و

کتابخانه مرکزی و

واحدها، موجب

شد که منابع در

اسرع وقت در

محل مربوطه قرار

گیرد.

در این ارتباط

بار منتقل شده

توسط شرکت باربری تحت قرارداد معادل ۱۵۰ نوبت

بار با بیش از ۵۰۰ ساعت کار باربری و هر ساعت ۵

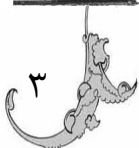
نیروی خدماتی آن شرکت منتقل و تخلیه شد. بعد از

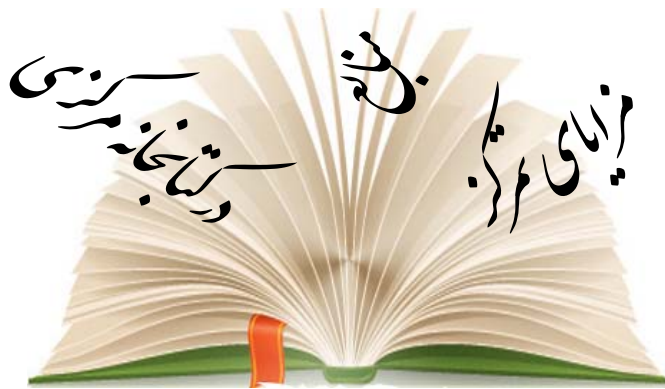
تحويل بار در مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی

شماره ۳۶، بهار ۹۲

تازه های اطلاع رسانی و کتابخانه های اطلاع رسانی

اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی تحویل می‌دهد و نیازی به جا به جا کردن پایان‌نامه جهت سازماندهی و ثبت در نرم افزار کتابخانه نیست.

ب: بخش دیداری - شنیداری

در حال حاضر با جمع‌آوری مجموعه‌های دیداری - شنیداری که در واحدهای مختلف به صورت پراکنده موجود بود شرایط استفاده و بهره‌وری در استفاده از آنها به مراتب بیشتر خواهد شد. برخی از مزایای این کار عبارت است از:

اجرای سیاست متمرکز در بهره‌گیری از این منابع ایجاد یک بخش مستقل با امکانات پیشرفته در ارائه و استفاده از این منابع اجرای یک نظام استاندارد و یکپارچه در مدیریت و سازماندهی

عدم تهیه منابع مکرر در واحدهای مختلف

ج: بخش نشریات ادواری فارسی و لاتین برخی از مزایای متمرکز کردن بخش نشریات دانشگاه

امکان دسترسی دانشگاه به تمام مجلات میان رشته‌ای و عمومی در یک مکان واحد

از مزایای متمرکز سازی این منابع در مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

الف: پایان نامه ها و طرح‌های پژوهشی

۱- به دلیل انحصاری بودن این مدارک در کل کشور، مراجعین خارج از دانشگاه از مراجعه به دانشکده‌ها و واحدهای گوناگون بی‌نیاز بوده و تنها به مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی دانشگاه به عنوان یک مرکز واحد مراجعه می‌نمایند.

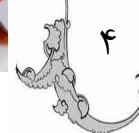
۲- بسیاری از این منابع ماهیت میان رشته‌ای داشته و دسترسی تمام پژوهشگران را به کل مجموعه از رشته‌های علمی مختلف تامین می‌نماید.

۳- امکان تدوین خط‌مشی یکدست برای سرویس - دهی به جامعه استفاده‌کننده میسر می‌شود.

۴- از طریق سرور مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی کلیه پایان‌نامه‌های دفاع شده بعد از سال ۱۳۸۷ به صورت الکترونیکی در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌گیرد.

۵- دانشجو در زمان فراغت از تحصیل در انجام امور تسویه حساب نسخه پایان‌نامه را تنها به مرکز

شماره ۳۶، بهار ۹۲

تشکیل آرشیو کلی با امکان سازماندهی و نگهداری یکپارچه

تدوین و اجرای سیاست یکدست جهت امور مربوط به سفارش و سازماندهی نشریات لاتین و فارسی . این امر از خریدهای عناوین تکراری نشریات جلوگیری کرده و ارائه خدمات نیز از استاندارد بیشتری برخوردار خواهد شد.

د: بخش مجموعه‌های اهدایی

بسیاری از بزرگان حوزه‌های مختلف علمی مجموعه‌های ارزشمندی را در طول فعالیتهای علمی خود گردآوری می‌کنند و علاقمند هستند که این مجموعه‌های ارزشمند در اختیار استفاده کنندگان واقعی در دانشگاهها قرار گیرد. وجود مکانی مناسب جهت دریافت این مجموعه‌ها موجب ترغیب بزرگان به اهدای منابع به مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی خواهد شد. این امر سبب می‌شود که بتوان خطمشی مدون و یکدستی در رابطه با پذیرش مجموعه‌های اهدایی در نظر گرفت. چنان که در حال حاضر مجموعه ارزشمند استاد شانه‌چی و استاد محدث خراسانی با داشتن برخی منابع منحصر به فرد به شایستگی در اختیار محققان قرار دارد. به زودی مجموعه ارزشمندی از یکی از ادیبان استان نیز به مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی منتقل خواهد شد.

ه: بخش اطلاع رسانی

بخش اطلاع رسانی مستقل فقط در مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی و به صورت محدود در چند واحد وجود داشت. با توجه به این که در

دانشکده‌ها فضاهای دیگری غیر از کتابخانه جهت استفاده از اینترنت در اختیار دانشجویان قرار دارد، در صورت ارائه خدمات مربوط به این بخش به صورت متمرکز در مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی سبب می‌شود سیاست مدونی در رابطه با ارزیابی منابع الکترونیکی، آموزش استفاده کنندگان و... به وجود آید.

و: بخش نسخ خطی و چاپ سنگی

دانشگاه فردوسی مشهد در حال حاضر دارای مجموعه‌ای بالغ بر ۲۷۲۱ نسخه خطی و بیش از ۳۰۰۰ نسخه کتاب چاپ سنگی است که نیاز به نگهداری و سازماندهی تخصصی دارد. نگهداری آن به صورت متمرکز مزایای زیادی دارد که از جمله می‌توان به برخی از آنها اشاره کرد:

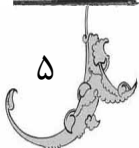
- میسر شدن دسترسی کلیه محققان داخل و خارج از دانشگاه به مجموعه‌های نفیس موجود دانشگاه در یک مکان واحد،

- اجرای سیاست واحد جهت استفاده از این مجموعه‌ها در کل دانشگاه

اجرای طرح‌های مدیریت و سازماندهی و همچنین دیجیتال سازی این منابع به طور منسجم و یکپارچه، نصب سیستم‌های امنیتی و حفاظت و نگهداری این منابع به طور متمرکز و یکپارچه

دکتر زهره عباسی، معاون مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی

تجمیع کتابخانه‌های دانشگاه و چالش‌های فنی آن

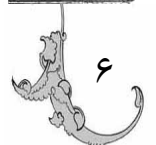
درسالهای اخیر با توجه به محدودیت منابع مالی در سازمانها و به تبع آن در کتابخانه‌ها، صرفه جویی در هزینه‌ها و بالابردن بهره‌وری از منابع موجود مورد توجه بیشتری قرار گرفته است. در این راستا یکی از راهکارهای عملی در کتابخانه‌ها دانشگاهی تمرکز خدمات آنها بوده است. خدمات فنی به عنوان یکی از خدمات کتابخانه‌ها به طور متداول و در اکثر کتابخانه‌های جهان و از جمله دانشگاه فردوسی مشهد به صورت متمرکز انجام می‌گیرد. با احداث و افتتاح ساختمان جدید کتابخانه مرکزی، تصمیم گرفته شد علاوه بر خدمات فنی سایر خدمات کتابخانه‌ای از قبیل فراهم آوری منابع، گردش کتاب، مرجع، اطلاع‌رسانی، اسناد و غیره نیز به صورت متمرکز صورت پذیرد.

از جمله مزایای تمرکز کتابخانه‌های دانشگاهی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. صرفه جویی در خرید منابع موازی و مکرر،
۲. ایجاد دسترسی به تمام منابع کتابخانه‌ها برای کلیه دانشجویان و اساتید تمامی دانشکده‌ها در یک کتابخانه،
۳. استفاده حداکثر از دانش و تجربه کتابداران مجرب و متخصص دانشگاه که به صورت پراکنده در واحدهای مختلف ارائه خدمت نموده‌اند،
۴. تامین نیروی انسانی کافی برای راه‌اندازی بخش‌ها و ارائه خدمات جدید در کتابخانه،
۵. تسهیل در هماهنگی و سیاستگذاری برای برنامه‌های کتابخانه‌ای و مدیریت خدمات،

شماره ۳۶، بهار ۹۲

۶. به حداقل رساندن فاصله زمانی بین خرید تا در دسترس قرار گرفتن کتاب برای مراجعه کننده، علی رغم مزایای فوق و دیگر مزایای بالقوه طرح تجمیع و تمرکز کتابخانه‌ها در دانشگاه، تجربه عملی نشان داد انجام درست این فرایند نیاز به کار کارشناسی و بررسی مشکلات و مسائل احتمالی در فرآیند تجمیع از جمله در ارتباط با یکپارچه سازی سیستم کتابخانه، دارد. این امر با تلاش فراوان کتابداران و کارشناسان مورد حل و فصل قرار گرفت، که در ادامه به برخی از این فعالیت‌ها اشاره می‌شود.

از آنجایی که سیستم جامع کتابخانه (نرم افزار سیمرغ) در دانشگاه فردوسی به شکل غیر متمرکز طراحی و مورد استفاده قرار می‌گرفت، بدیهی است با اجرای طرح تجمیع سیستم کتابخانه نیاز به تغییرات اساسی داشت. در اینجا به برخی تغییرات و فعالیت‌های صورت گرفته در این رابطه اشاره می‌شود:

۱. تعریف تغییراتی در ساختار سیستم سیمرغ برای انجام سریع تبدیل مخازن تعریف شده برای کتاب‌های موجود در دانشکده‌ها به کتابخانه مرکزی از طریق هماهنگی با شرکت پشتیبان نرم افزار (شرکت نوسا)،
۲. تبدیل مخازن تعریف شده برای کتاب‌های دانشکده‌ها به کتابخانه مرکزی: شامل پایگاه کتاب‌های فارسی، کتابهای لاتین و پایان نامه‌ها،
۳. اعمال و اصلاح رکوردهای کتاب‌های وجین و خارج شده از مجموعه کتابخانه‌های دانشکده‌ها قبل از جابه جایی،

۴. رفع نقص و اشکالات پیش آمده در تبدیل مخازن کتابخانه‌ها به کتابخانه مرکزی،
۵. حذف کاربرهای میز امانت دانشکده‌هایی که مخازن آنها انتقال یافته بود،
۵. با توجه به این که قرار بود از دانشکده علوم تربیتی فقط منابع غیر تخصصی منتقل شود، تعیین رده‌های غیرتخصصی کتاب‌های دانشکده علوم تربیتی و تبدیل آنها به مخزن کتاب‌های کتابخانه مرکزی به شیوه‌ای متفاوت از دانشکده‌هایی که کل مخزن آن منتقل شده بود، صورت گرفت،
۶. اعمال تغییرات در موجودی کتابها در سیستم سیمرغ پس از وجین و منابع مازاد بعد از جابه جایی،
۷. تهیه و اصلاح برچسب و بارکد برای کتابهای بدون برچسب یا با برچسب مخدوش،

مجموع این فعالیتها ظرف مدت نزدیک به ۶ ماه و بطور فشرده توسط کارشناسان خدمات فنی کتابخانه مرکزی صورت پذیرفت.

علیرضا سعادت علیجانی، مسئول بخش خدمات فنی مرکزی اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی

روند اجرای طرح تجميع نشریات فارسی و لاتین در دانشگاه فردوسی مشهد

ابتدا تمام رکوردها پایگاه نشریات فارسی به دو گروه تقسیم شد.

گروه اول: نشریات تخصصی و غیر مشترک در کتابخانه‌های دانشکده‌ای بود که پس از بررسی‌های لازم، هر واحد کتابخانه‌ای ملزم به انتقال تمام موجودی و آرشیو نشریات تخصصی و غیر مشترک با سایر کتابخانه‌ها به بخش نشریات مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی گردید و مقدمات انتقال تمام این عناوین تخصصی و غیر مشترک از طریق مکاتبات اداری انجام شد.

گروه دوم: نشریات غیرتخصصی و مشترک بین کتابخانه‌های دانشکده‌ای در دانشگاه فردوسی بود. کار در این مرحله به علت همپوشانی نشریات در واحدهای مختلف نیازمند دقت و حساسیت بیشتری بود. در این مرحله تمام عناوین غیرتخصصی و مشترک رکورد به رکورد مورد بررسی قرار گرفت، ضمن حذف شماره‌های تکراری و جلوگیری از همپوشانی شماره‌های موجود، شماره‌های مورد درخواست طبق بررسی‌های انجام شده بر اساس مکاتبات اداری اعلام و مقدمات انتقال به بخش نشریات مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی انجام گرفت.

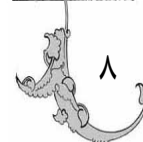
یکی از نتایج مثبت انتقال نشریات، به ویژه نشریات فارسی، خرید و سفارش نشریات

نشریات فارسی و لاتین (چاپی) موجود در دانشگاه فردوسی مشهد، یکی از ارزشمندترین منابع اطلاعاتی می‌باشد و نقش مهمی برای استفاده کنندگان در امر پژوهش و تحقیقات علمی را ایفا می‌کند. یکی از منابعی که در طرح تجميع بر انتقال آن به کتابخانه مرکزی اتفاق نظر وجود داشت این منابع بود. اقدامات کارشناسی زیادی در راستای انتقال درست این نوع منابع قبل و بعد از انتقال صورت گرفت که در ادامه مطلب به برخی موارد اشاره می‌شود.

نشریات لاتین: از آنجایی که سفارش و خرید نشریات لاتین دانشگاه فردوسی مشهد از ابتدا به صورت متمرکز تهیه می‌شد، تغییری در روند خرید و سفارش آن صورت نگرفت و مطابق با سال‌های قبل بر اساس نظرخواهی از گروه‌های آموزشی دانشکده‌ها اقدام گردید. ولی به جهت تنوع محل نگهداری نشریات لاتین در دانشکده‌ها، کلیه نشریات لاتین به همراه آرشیو موجود به بخش نشریات لاتین مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی منتقل گردید.

نشریات فارسی: روند خرید و سفارش نشریات فارسی در دانشکده‌های دانشگاه فردوسی مشهد به صورت غیر متمرکز صورت می‌گرفت، لذا لازم بود اقداماتی در جهت شناسایی و کنترل صورت گیرد:

شماره ۳۶، بهار ۹۲

همچنین نگهداری آن به صورت متمرکز بود که ضمن جلوگیری از خریدهای تکراری، جلوگیری از همپوشانی نشریات، در وقت و هزینه اشتراک آن نیز صرفه جویی قابل توجهی صورت خواهد گرفت.

استفاده کنندگان از پایگاه نشریات فارسی و

لاتین را می توان به چند گروه تقسیم کرد:

- اعضای هیات علمی: برای دسترسی به مقالات ارائه شده در نشریات فارسی و لاتین تخصصی و داوری شده با توجه به نشریه فارسی و لاتین مورد جستجو

- دانشجویان: در حال تحصیل در مقاطع تحصیلی مختلف و رشته های تحصیلی متفاوت (دکتری، ارشد، کارشناس)

- کتابداران و کارشناسان و کارکنان دانشگاه فردوسی مشهد

کاربرانی که از طریق وب سایت کتابخانه مرکزی به صورت مجازی و غیر حضوری می توانند عناوین نشریات فارسی و لاتین مورد درخواست خود را جستجو نمایند و در نتیجه به اطلاعات مربوط به موجودی نشریات فارسی و لاتین چاپی ثبت شده در پایگاه نشریات فارسی و لاتین دسترسی داشته باشند.

اهداف طرح جمع نشریات فارسی و لاتین موجود در دانشگاه بدین شرح می باشد:

ارائه خدمات بهتر به استفاده کنندگان

دسترس پذیری برای همگان در بخش نشریات مرکز

اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی

جلوگیری از اتلاف وقت و بودجه آگاهی یافتن از آرشیو و موجودی عناوین نشریات فارسی و لاتین چاپی تهیه شده، که در سال های مختلف در کتابخانه های دانشکده های دانشگاه فردوسی مشهد به صورت غیر متمرکز جمع آوری و نگهداری می شد.

حذف کاردکس نشریات فارسی و لاتین خریداری شده در کتابخانه مرکزی و سایر واحدها روزآمدی، دسترس پذیری آسان، کنترل و ثبت مجلات در پایگاه نشریات فارسی و لاتین هماهنگی و تعامل بیشتر بین بخش سفارشات و بخش مجلات در خصوص بررسی نیازها، تامین و سفارش آنها، و انتقال سریع به بخش نشریات جهت نگهداری و ارائه خدمات

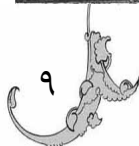
بررسی تمام مجلات خریداری و اهدایی فارسی انتقالی به بخش نشریات مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی با سایت تخصصی نشریات مگ ایران و نامتن جهت تصمیم گیری دقیق و کارشناسی جهت تامین نشریات جدید و یا ادامه اشتراک های قبلی

بخش سفارشات مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی با در اختیار داشتن همکاران متخصص و دلسوز در این زمینه، تلاش خواهد کرد با کار کارشناسی دقیق نسبت به کارآیی و اثربخشی استفاده از نشریات چاپی در راستای اهداف پژوهشی و آموزشی دانشگاه گام بردارد.

زهرا مجدی و الهه پازوکی کارشناسان بخش سفارشات مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی

شماره ۳۶، بهار ۹۲

فضا، امکانات و شرایط در مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی پس از تجمیع

«دیدگاه یک کتابدار ۲۰ ساله»

افتتاح شد.

با توجه به اینکه بودجه اختصاص یافته محدود بود نقشه اولیه قابل اجرا نبود، لذا ساختمان با زیربنای ۸۸۲۵ مترمربع در سه طبقه ساخته شد. که در ادامه به قسمتی از اطلاعات مربوط به فضا و شرایط آن اشاره می‌شود: طبقه زیر زمین با ۳۵۰۶ متر مربع به مخزن کتاب‌ها و نسخه‌های خطی اختصاص یافت.

طبقه همکف با ۲۶۷۵ متر مربع به ورودی اصلی، لابی، فضاهای اداری، بخشهای امانت، و نشریات (۶۱۰ متر مربع) اختصاص یافت.

طبقه اول با ۲۳۴۵ متر مربع شامل ۵ سالن مرجع (۷۲۱)، اطلاع رسانی (۱۰۸)، پایان نامه ها و طرح های پژوهشی (۲۳۶)، منابع دیداری و شنیداری و نابینایان ۱۱۰ متر مربع و سالن مجموعه‌های اهدائی ۲۳۶ متر مربع می باشد.

و اما چه بخشی از آنچه در فرایند تجمیع پیش بینی شده بود انجام شد؟ در این فرایند تعدادی از کتابخانه‌های اقماری بصورت کامل به مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی منتقل شدند به گونه‌ای که ما در آن دانشکده‌ها مکانی به نام کتابخانه نداریم از آن جمله کتابخانه دانشکده‌های: مهندسی، علوم پایه، کشاورزی، علوم ریاضی، معماری و شهرسازی، دامپزشکی، منابع طبیعی

از سالهای دور حتی زمانی که به عنوان دانشجوی رشته کتابداری به کتابخانه مرکزی مراجعه می‌کردم (۱۳۶۹-۱۳۶۷) شنیده بودم که ساختمان کتابخانه مرکزی به زودی ساخته خواهد شد. در سال‌های اول خدمت در کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد، دو بار خیر «ساختمان کتابخانه مرکزی کنگ خورد» در دانشگاه پیچید اما در حد یک خبر باقی ماند. اما در مورد آن بخش از این از خیر که نقشه ساختمان اصلی مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی با سی هزار متر زیر بنا در پنج طبقه آماده اجرا است و اینکه در این کار از نظرات کارشناسی اساتید و همکاران صاحب‌نظر بهره گرفته بودند مطمئن بودم.

از همان قدیم الایام، قرار بود پس از ساخت ساختمان جدید، کلیه کتابخانه‌های دانشکده‌ها به کتابخانه مرکزی انتقال یابد و در دانشکده‌ها فقط کتابهای تخصصی در حد دستنامه‌ها و فرهنگ‌های هر رشته و ... نظیر آنچه در کتابخانه‌های دانشکده‌ای در دنیا (Faculty library) مرسوم است، باقی بماند. دانشگاه فردوسی همواره نیازمند یک کتابخانه مرکزی همخوان با استانداردهای علمی دنیا بود. تا اینکه این پروژه بالاخره در سال ۸۶ با سفر مقام معظم رهبری به مشهد مقدس و از محل اعتبارات سفر معظم له تامین اعتبار و توسط دانشگاه فردوسی اجرا گردید و در عید سعید غدیر خم سال ۹۱

شماره ۳۶، بهار ۹۲

تازه‌های اطلاع رسانی و مهارت‌های اطلاع رسانی

و محیط زیست، تربیت بدنی، علوم اداری و اقتصادی،

همچنین کتابخانه‌های پژوهشکده علوم گیاهی و مرکز اطلاعات آمار و امور رایانه‌ای. اما انتقال چند کتابخانه بنا به دلایلی خاص به صورت کامل انجام نشد از جمله دلایل این انتقال می‌توان به دور بودن مسیر دانشکده تا کتابخانه مرکزی مثل دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی یا

صرفه جوئی در تعداد نیرهای خدمات دهنده در کتابخانه‌ها در نیروهای به کار گرفته شده در چندین کتابخانه حتی اگر کتابخانه دانشکده در ابعاد کوچکتری از یک کتابخانه مرکزی اداره شود باز هم در مجموع نیروهای بیشتری می‌طلبند.

نزدیک شدن به استانداردهای علمی

به علت تمرکز منابع میزان دسترس‌پذیری کاربران به منابع در یکجا بیشتر شده به این معنا که اغلب منابعی که کاربرد میان رشته‌ای دارند مثل منابع مربوط به دامپزشکی، دامپروری، زیست‌شناسی، و یا بعضی رشته‌های مهندسی با علوم پایه و ریاضی مثل مهندسی شیمی با شیمی محض و یا... موارد مشابه که کم هم نیستند دست‌کاربر را در استفاده از منابع بسیار باز می‌گذارد. زیرا دانشجویان در استفاده از کتابخانه‌های سایر دانشکده‌ها با مشکلات خاص خود از جمله آیین‌نامه‌های داخلی و گاه

کتابخانه دانشکده کشاورزی شیروان که در شهرستان شیروان دایر است و مجموعه دو کتابخانه دانشکده الهیات و معارف اسلامی با حدود ۷۵۰۰۰ جلد کتاب و دانشکده ادبیات و علوم انسانی با حدود ۱۰۵۰۰۰ جلد کتاب به علت حجم بالای منابع بود. اما توضیح این نکته ضروری است که تنها مخازن سه دانشکده علوم تربیتی،

الهیات و ادبیات (بجز مجموعه مخزن) به کتابخانه مرکزی منتقل نشده و سایر منابع به کتابخانه مرکزی منتقل شده است.

مزایای این انتقال:

اگر چه این فرایند با اندکی مقاومت از جانب بعضی از اعضای هیات علمی یا حتی

کارکنان و دانشجویان روبرو شد، که می‌توان آن را شبیه مقاومت در برابر سایر تغییرات طبیعی دانست، ولی نکته قابل توجه این بود که این اقدامی بود که باید صورت می‌پذیرفت چه بسا سال‌های بسیار دور مثل تمامی دنیا و حتی کتابخانه‌های بزرگ در دانشگاه‌های ایران مثل دانشگاه صنعتی شریف یا تربیت مدرس و...

صرفه‌جویی و جلوگیری از خریدهای تکراری و هم‌عرض نمونه کوچکی از مزایای آن است

صرفه‌جوئی در فضا که در هر دانشکده یک قسمت یا ساختمان مجزا به اسم کتابخانه با کلیه هزینه‌های مربوطه از گاز و آب و هزینه گرمایشی و سرمایش تا خدمات دیگر...

سلیقه‌ای، مواجه می‌شدند. در فرایند تجمیع بنا به دلیلی که در ابتدا توضیح داده شد (کم بود فضا) انتقال به صورت کامل انجام نشد که امید است در آینده‌ای نه چندان دور با تکمیل کردن ساختمان و اضافه شدن به آن همه مجموعه‌ها به صورت کامل به کتابخانه مرکزی منتقل و اداره و سرویس‌دهی آن بصورت متمرکز انجام شود.

یکی از چالش‌هایی که ساختمان جدید با آن مواجه است نداشتن سالن مطالعه مستقل که مسئله کم‌اهمیتی نیست که به نظر نگارنده باید مورد توجه مسئولین مربوطه قرار گیرد. علاوه بر این ایجاد محیطی جذاب و ارائه برخی خدمات جانبی از جمله ایجاد بوفه، محل استراحت و عابر بانک می‌تواند بهره‌وری و شرایط استفاده بهتر از این مکان مناسب را فراهم کند.

آنسوی میز مشاوره اطلاعاتی

پس از افتتاح ساختمان جدید مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی با توجه به گستردگی فضا و افزایش مراجعه کنندگان به کتابخانه، بالتبع نوع و شکل ارائه برخی از خدمات نیز نیازمند تغییر بود. در همین راستا در محل لابی کتابخانه میز مشاوره اطلاعاتی، جهت خوشامدگویی و راهنمایی بهتر مراجعین و هدایت آنان به کارشناسان شاغل در بخشهای مختلف کتابخانه داوطلب شدند.

از آنجا که در هر کتابخانه از جمله کتابخانه مرکزی دانشگاه مراجعه کننده به عنوان محور خدمات و عنصری مهم تلقی می شود، به نظر می آید میز مشاوره اطلاعاتی در کنار سایر ابزارهای ارتباطی مثل تلفن، وب سایت، پست الکترونیک، گروه‌های خبری، اتاق‌های گپ و نیز گردهمایی‌های متخصصان، موجب تعامل بهتر پذیرای کاربر خواهد بود و ابهامات را برطرف خواهد کرد. ارتباط موفق برای پیشرفت هر سازمانی بسیار اساسی است و مدیریت ارتباط با مشتری از جمله مباحثی است که در سازمان‌ها به خصوص محیط فرهنگی و آموزشی کتابخانه نقش بسیار مهمی دارد. ارتباط با کاربران در بدو ورود به کتابخانه مسئله ایست که میز مشاوره اطلاعاتی به آن پرداخته است و شعار این میز (من اینجا هستم تا به شما کمک کنم **I am here to help you**) به نوعی مشتری‌مداری سازمان کتابخانه را نشان می‌دهد. ارتباط در زندگی همه نقش اساسی دارد، به همین ترتیب نیز ارتباط موفق برای پیشرفت و بقای هر سازمانی بسیار اساسی است.

بسیاری از کاربران کتابخانه علیرغم داشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای اغلب در بازیابی اطلاعات مناسب در راستای نیاز اطلاعاتی خود دچار مشکل هستند و از بسیاری از خدمات و منابع کتابخانه آگاهی لازم و کافی را ندارند. به طور قطع راهنمایی مراجعه کننده در بدو ورود به کتابخانه موجب صرفه‌جویی در وقت کاربر و بهره‌وری بیشتر خدمات کتابخانه خواهد شد.

البته به نظر می‌رسد با توجه به جدید بودن این تجربه در کتابخانه مرکزی با گرفتن بازخورد از استفاده‌کنندگان از این خدمت و نیز کارشناسانی که در این طرح همکاری دارند بتوان در انجام هرچه بهتر ارائه این خدمت که هدف آن تسهیل شرایط استفاده برای مراجعه کنندگان کتابخانه است را فراهم نماید.

رقیه دهستانی، کارشناس ارشد
مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی

شماره ۳۶، بهار ۹۲

کارهای اطلاع‌رسانی و مشاوره‌ای اطلاعاتی

